

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

1 בינואר 2024

1698

כ' בטבת התשפ"ד

עמוד

הצעת חוק עובדים זרים (תיקון מס' 24) (פיקדון לעובדים זרים), התשפ"ד-2024 430

הצעת חוק עובדים זרים (תיקון מס' 24) (פיקודן לעובדים זרים), התשפ"ד-2024

תיקון סעיף ויא 1. בחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף ויא –

ד ב ר י ה ס ב ר

מכוח סעיף ויא(ז)(א3) לחוק, נקבע בתקנה 8 לתקנות הסדר שלפיו מבוצעים ניכויים מכספי הפיקודן בשל שיהוי בעזיבתו של העובד הזר את ישראל, ובכלל זה הוראות לעניין הפחתת תקופת השיהוי שתיוקף לחובתו של העובד הזר, אם יימצא כי הנסיבות מצדיקות זאת. הסדר הניכויים, המעוגן בתקנה 8(א) לתקנות, קובע מנגנון ולפיו בשל שיהוי ביציאה מישראל של העובד הזר, מבוצע ניכוי בשיעור הולך וגדל מכספי הפיקודן של העובד הזר, בהתאם למשך תקופת השיהוי ביציאתו מישראל, כך שככל שהעובד הזר מוסיף לשהות בישראל שלא כדין, גדל שיעור הניכוי מכספי הפיקודן שלו: מעל חודש ועד חודשיים – 15%; מעל חודשיים ועד שלושה חודשים – 25%; מעל שלושה חודשים ועד ארבעה חודשים – 34%; מעל ארבעה חודשים ועד חמישה חודשים – 50%; ומעל חמישה חודשים ועד שישה חודשים – 65%. כאשר העובד הזר שוהה בישראל שלא כדין מעל שישה חודשים, מבוצע ניכוי בשיעור של 100% מכספי הפיקודן שלו.

לצד זאת, נקבע בתקנה 8(ב) לתקנות, כי עובד זר יוכל להגיש לרשות בקשה בכתב להפחתת תקופת השיהוי ביציאה מישראל הנוקפת לחובתו במסגרת מנגנון הניכוי המתואר לעיל, ובה לשכנע את הממונה בהגדרתו בחוק (כיום – מנהלת יחידת הפיקודנות ברשות) כי נבצר ממנו לצאת מישראל במועה, או שהוא לא יצא במועד בתום לב ובשל טעות.

הסדר הפיקודן נועד להגשים כמה תכליות עיקריות: ראשית, מתן נקודת פתיחה ראויה להתחלת חייהם של העובדים הזרים מחוץ לישראל לאחר יציאתם, הודות לקבלת הסכומים שהפקיד בעבורם המעסיק על חשבון תשלומים סוציאליים, ושנצברו בחשבונות הפיקודן שלהם; שנית, יצירת תמריץ כלכלי חיובי לעובד הזר לצאת מישראל במועד, כדי להימנע מניכוי מכספי הפיקודן שנצברו לזכותו, מה שמביא למניעת השתקעותו בישראל שלא כדין; ושלישית, צמצום הפערים בעלויות ההעסקה של עובדים זרים לעומת עובדים ישראליים כדי להגן על תעסוקת אזרחי ישראל ותושביה בשוק העבודה בישראל.

בשנת 2019, הוגשו לבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ כמה עתירות בידי עובדים זרים שמכספי הפיקודן שלהם בוצע ניכוי בהתאם לחוק ולתקנות. עתירות אלה נדונו במאוחד, וביום כ"ג בתמוז התשפ"ג (12 ביולי 2023) ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 6942/19 מיכאיל צ'באנו נ' שר הפנים (פורסם באר"ש, 12.7.2023)

כללי על יסוד הוראות פרק ד' לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991 (להלן – החוק), נקבעה בתקנות עובדים זרים (פיקודן לעובדים זרים), התשע"ו-2016 (להלן – התקנות), חובתם של מעסיקי עובדים זרים בענפי הבניין, הטכנולוגיה הייחודית, מוסדות הסיעוד, המלונאות והתעשייה, וכן חובתן של חברות סיעוד, להפקיד פיקודן חודשי בגין כל עובד זר המועסק על ידם, אל חשבון בנק ייעודי המנוהל על ידי רשות האוכלוסין וההגירה (להלן – הרשות). בהתאם לתקנות עובדים זרים (פיקודן בחשבון הבנק), התשס"ח-2008.

הפיקודן מהווה הפרשה על חשבון המעסיק, נוסף על שכרו של העובד הזר, וסכום הפיקודן הוא סכום מרכיב הפיצויים ומרכיב תגמולי המעסיק שעליו לשלם בגין העסקת העובד הזר לפי דיני העבודה החלים בישראל.

כמו כן, בהתאם לסעיף ויא(ו) לחוק, אם נקבעו בהסכם קיבוצי או בצו הרחבה כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, הוראות בדבר תשלומים סוציאליים שעל המעסיק או העובד הזר לשלם לקרן פנסיה, לתוכנית חיסכון אחרת, לקופת תגמולים או לתשלום פיצויי פיטורים, אזי על המעסיק להעביר אל חשבון הפיקודן, ואליו בלבד, את התשלומים הסוציאליים שהוא חב בהם, הכול בשיעורים שנקבעו בהסכם הקיבוצי או בצו ההרחבה כאמור, והוראות ההסכם הקיבוצי או צו ההרחבה לעניין זה לא יחולו.

לפי סעיף ויא(ד) לחוק, העובד הזר יהיה זכאי לקבל את כספי הפיקודן ששולמו בעדו, בתוספת הרווחים שנצברו עליהם, ובניכוי עמלות חשבון הבנק ומס כדין, בתנאי שעזב את ישראל, שלא לצורך יציאה זמנית, עד תום התקופה שבה הורשה לשהות בישראל לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן – חוק הכניסה לישראל).

כמו כן נקבע, בפסקה (א3) של סעיף ויא(ז) לחוק, כי שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת העבודה של הכנסת, מוסמך לקבוע הוראות בדבר סוגי מקרים ותנאים שבהתקיימם יהיה עובד זר רשאי לקבל חלק מכספי הפיקודן ביום עזיבתו או בישראל אל במועד מאוחר מזה, אף אם עזב את ישראל לאחר תום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל (להלן – התקופה המותרת לשהייה בישראל), ובלבד שעזב כאמור בטרם חלפו שישה חודשים מתום התקופה האמורה. עוד נקבע כי מכספים שעובד זר יקבל לפי הוראות פסקה זו ינוכו הוצאות לחקקה החלות על העובד הזר לפי הוראות הפרק הרביעי לחוק הכניסה לישראל ויועברו לאוצר המדינה.

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 112; התשפ"ג, עמ' 167.

ד ב ר י ה ס ב ר

שיעור הניכוי	תקופת השיהוי
5%	מעל חודש ועד חודשיים
10%	מעל חודשיים ועד שלושה חודשים
15%	מעל שלושה חודשים ועד ארבעה חודשים
20%	מעל ארבעה חודשים ועד חמישה חודשים
30%	מעל חמישה חודשים ועד שישה חודשים
40%	מעל שישה חודשים ועד שבעה חודשים
50%	מעל שבעה חודשים ועד שמונה חודשים
60%	מעל שמונה חודשים ועד תשעה חודשים
70%	מעל תשעה חודשים ועד עשרה חודשים
80%	מעל עשרה חודשים ועד אחד עשר חודשים
90%	מעל אחד עשר חודשים ועד שנים עשר חודשים

השילוב בין הפחתת החלק של הכספים שממנו ניתן לבצע ניכויים ל-75% (במקום 100%), ובין הארכת תקופת השיהוי שלא כדין שבשלה אפשר לבצע ניכוי מלא מסך של 75% מכספי הפיקדון לשנים עשר חודשים (במקום שישה חודשים), יוצר מנגנון ניכויים מאוזן, אשר מצד אחד מביא להגשמת התכלית של עידוד יציאת העובד הזר מישראל במועד, אשר הוכרה בפסק הדין האמור כתכלית ראויה, ומצד שני פוגע בעוצמה פחותה בקניינו של העובד הזר.

כאן המקום לציין כי מנגנון הניכויים מכספי הפיקדון של עובדים זרים מסתגלים הקבוע בסעיף ויא4 לחוק, שחל ביחס ל-33% בלבד מכספי הפיקדון, ושהווכר בפסק הדין, נקבע מלכתחילה ביחס ל-33% מכספי הפיקדון בלבד, כאשר לפי הסדר הפיקדון המקורי שנקבע בסעיף ויא1 לחוק, הפיקדון היה מורכב מ"חלק העובד", המהווה ניכוי בשיעור 20% משכרו של העובד, ומ"חלק המעסיק" המהווה הפרשה על חשבון המעסיק בשיעור של 16% משכר העובד.

בהצעת חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים ועובדים זרים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה-2014 (ראו הצ"ח הממשלה התשע"ה, עמ' 422), אשר בעקבותיה תוקן החוק בתיקון מס' 18 (בסעיף 4 לחוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), התשע"ה-2014), החלוקה המקורית בין שיעור כספי הפיקדון שניתן לנכות מהם בגין שהייה שלא כדין לבין שיעור הכספים כאמור שלא ניתן לנכות מהם, הייתה כמפורט להלן: כ-55% (כשיעורו של חלק העובד בסך ההפקדות – 20% מתוך 36%) שלא ניתן לנכות מהם, וכ-45% (כשיעורו של חלק המעסיק בסך ההפקדות – 16% מתוך 36%) שניתן לנכות מהם. עם זאת, כמפורט בדברי ההסבר להצעת החוק האמורה, הוצע במסגרתה להעלות את שיעור הכספים שאינו נתון לניכויים

(להלן – עניין צ'באנו) בהרכב מורחב של שבעה שופטים. בפסק הדין נקבע, בין השאר, כי מנגנון הניכוי שמכוחו ניתן לשלול מן העובד הזר תשלומים סוציאליים שהופקדו בעבורו, כאשר העובד הזר לא יוצא מישראל במועד, פוגע באופן בלתי מידתי בזכותו החוקתית של העובד הזר לקניין, ועל כן יש להורות על בטלותו.

עוד נקבע בפסק הדין בעניין צ'באנו כי אומנם תכלית מנגנון הניכוי ויציאת התמריץ לעובד הזר לצאת מישראל בתום תקופת שהייתו כדין בישראל, היא תכלית ראויה, אך מדובר במנגנון חריג, הן בהשוואה למדינות אחרות והן כדין הישראלי.

נוסף על כך, צוין בפסק הדין האמור כי ההסדר חושף את העובד לאפשרות שיאבד את כל התשלומים הסוציאליים שהופקדו בעבורו במשך כמה שנות עבודה בישראל, וזאת אך בשל שיהוי של חודשים מספר ביציאה מישראל. בהקשר זה צוין, לשם השוואה, מנגנון הניכויים החל לגבי עובדים זרים שהם מסתננים שנכנסו לישראל שלא כדין, אשר חושף לכל היותר 33% מכספי הפיקדון לאפשרות של ניכוי בניסיונות דומות.

על אף קביעתו כאמור כי יש להורות על בטלות מנגנון הניכוי, קבע בית המשפט בעניין צ'באנו כי תינתן לכנסת ולשרים הרלוונטיים שהות של שישה חודשים לגבש הסדר חלופי שיתן מענה לקשיים הקיימים בהסדר הנוכחי, שכן ביטול מנגנון הניכוי פוגע בהשגת התכלית הראויה של עידוד יציאת העובד הזר מישראל במועד, ובשים לב לכך שלא נפל פגם בעצם קיומו של מנגנון הניכוי, אלא בהוראותיו הנוגעות לחשיפת כלל כספי הפיקדון לניכוי. בתוך כך קבע בית המשפט כי אם לא יגובש הסדר חלופי כאמור בתוך שישה חודשים, יבוטלו כמה סעיפים בחוק ובתקנות שבהם מעוגן הסדר הניכויים הקיים, והכספים שנוכו מכוחו יושבו לעובדים הזרים הזכאים להם.

בעקבות פסק הדין בעניין צ'באנו, ובשים לב לקביעותיו של בית המשפט העליון בנוגע לתכליתו הראויה של מנגנון הניכוי מכספי הפיקדון, מצד אחד, ובנוגע לפגיעה הגלומה באובדן סך כל כספי הפיקדון בשל שהייה שלא כדין בישראל במשך תקופה של כמה חודשים, מצד שני, מוצע לתקן את החוק ולעגן בו הסדר חלופי לניכוי מכספי הפיקדון, ולפיו 25% מכספי הפיקדון ישולמו לעובד הזר בכפוף ליציאתו מישראל, וזאת גם במקרה של שיהוי ביציאה מישראל.

אשר ל-75% מכספי הפיקדון הנתורים – הם ישולמו לעובד בכפוף ליציאתו מישראל במועד, וככל שישתהה ביציאתו מישראל במשך תקופה של עד שנים עשר חודשים, יבוצע ניכוי מכספי הפיקדון בשיעור עולה בהתאם למשך השיהוי ביציאה:

"(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ד), עזב העובד הזר את ישראל שלא לצורך יציאה זמנית ממנה, לאחר תום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, יחולו הוראות אלה:

ד ב ר י ה ס ב ר

כדין בישראל; ושלישית, מספר העובדים הזרים השוהים ומועסקים כדין בישראל כיום גבוה באופן ניכר ממספר המסתננים השוהים בישראל, וככלל אין מניעה ליציאתם של העובדים הזרים מישראל, בשונה מעובדים שהם מסתננים. לפיכך, הבטחת יציאתם של העובדים הזרים הרבים שכניסתם מותרת על ידי המדינה מדי שנה, מייבית קביעת הסדר מרתיע יותר מפני שהייה בלתי חוקית בישראל בתום התקופה המותרת לשהייה בה.

בשל האמור לעיל, אין הכרח להחיל על העובדים הזרים ועל העובדים כאמור שהם מסתננים הסדר אחיד וזהה לעניין ניכוי מספיי פיקדון, ובהתאם, כאמור, מוצע בהצעת חוק זו הסדר שונה לעניין ניכוי מספיי פיקדון של עובדים זרים שאינם מסתננים. בהקשר זה יוער כי בפסק הדין בעניין צ'באנו לא נקבע כי יש להשוות בין שני ההסדרים, אלא רק הוזכר הסדר הניכויים שאושר בעניין גרסגה, ושיקול הדעת לקביעת הסדר חלופי לגבי עובדים זרים נותר בידי הממשלה והכנסת.

כחלק מהסדר הניכוי המוצע בהצעת חוק זו, מוצע להסמיך את שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם שר העבודה, לקבוע בתקנות כי עובד זר יהיה זכאי ליתרת 75% מספיי הפיקדון גם אם עזב את ישראל לאחר תקופה ארוכה משנים עשר חודשים אך לא יותר משמונה עשר חודשים מתום התקופה המותרת לשהייתו בישראל, כפי שיקבע השר בתקנות. על פי המוצע, תקנות כאמור יכול שייקבעו לגבי כלל העובדים הזרים ויכול שייקבעו לסוגי עובדים זרים (ראו סעיף ויא(ד1)3) לחוק כנוסחו המוצע).

כמו כן מוצע לעגן בחוק, במקום ההוראה הקיימת כיום בתקנה 8(ב) לתקנות, את האפשרות של העובד הזר לבקש להפחית את תקופת השיהוי ביציאה מישראל הנוקפת לחובתו במסגרת מנגנון הניכויים, ואף לבטלה, בהתקיים נסיבות מסוימות המפורטות בסעיף ויא(ד2)3) לחוק כנוסחו המוצע (ראו סעיף ו1) להצעת החוק) (להלן – בקשה להפחתת תקופת השיהוי). העובד יוכל להגיש את הבקשה האמורה עד שלוש שנים מתום התקופה המותרת לשהייתו בישראל, וכפי שכבוע כיום בתקנה 8(ד) לתקנות, הגשת בקשה כאמור, כשלעצמה, לא תמנע את הרחקתו מישראל ולא תעכבה.

נוסף על כך, מוצע לעגן בחוק מנגנון להגשה וביורו של השגות על החלטות בבקשות להפחתה כאמור, שיתבררו לפני עובד משרד הפנים שהממונה כהגדרתו בסעיף ו1 לחוק, הסמיך לעניין זה (ראו סעיף ויא(ד3) לחוק כנוסחו המוצע). על פי המוצע בסעיף 2) להצעת החוק, האפשרות להגיש השגה כאמור תחול גם על עובד זר שהוא מסתנן.

ב-10% נוספים, כדי להוסיף תשואה ולמנוע הפסדים, בהעדר ריבית, מהכספים שמקורם בחלק העובד, אך לבסוף נקבע בחוק שיעור של 67% מכספי הפיקדון שאינו נתון לניכויים ושיעור של 33% מהכספים כאמור שניתן לנכות הימנו, כמפורט לעיל.

ביום כ"ט בניסן התש"ף (23 באפריל 2020) ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 2293/17 אסתר צגי גרסגה נ' הכנסת (פורסם באר"ש, 23.4.2020) (להלן – עניין גרסגה) בהרכב מורחב של שבעה שופטים. פסק הדין בעניין גרסגה ביטל את הניכוי שבוצע משכרו של העובד שהוא מסתנן כהגדרתו בסעיף ו1 לחוק (להלן – מסתנן) לפיקדון (חלק העובד). לאחר שנקבע כי הוא אינו חוקתי בשל פגיעתו הבלתי מידתית בזכות לקניין. לצד זאת, נדחתה העתירה בנוגע לסעד של ביטול מנגנון הניכוי בגין שהייה שלא כדין, תוך שנקבע כי "ככל שרכיב הניכוי המינהלי פוגע בזכות לקניין, הרי שפגיעה זו עומדת בתנאי פסקת ההגבלה, באשר היא נועדה לתכלית ראויה והיא מקיימת את כל שלוש מבחני המשנה של תנאי המידתיות", וזאת בין השאר בשל ביטול הניכוי משכר העובד (חלק העובד). באופן שהניכוי בשיעור של עד 33% מבוצע כיום מהפרשות המעסיק בלבד. אם כן, בעקבות פסק הדין בעניין גרסגה, כיום מקורם של כלל כספי הפיקדון של עובדים שהם מסתננים הוא בהפרשות המעסיק בלבד, כך שלא מבוצעים ניכויים משכרם של העובדים שהם מסתננים, והניכוי בגין שהייה שלא כדין מכספי הפיקדון שלהם מתאפשר רק ביחס ל-33% מכספי הפיקדון שמקורם כאמור בהפרשות המעסיק, וזאת בניגוד לתכלית המקורית של קביעת הניכוי ביחס ל-33% מכספי הפיקדון בלבד, שנועדה למנוע ניכוי בגין שהייה שלא כדין מהכספים שמקורם בחלק העובד, שהפקדתו בוטלה כאמור בעניין גרסגה.

עם זאת, קיימים הבדלים משמעותיים בין עובדים שהם מסתננים לבין עובדים זרים שנכנסו כדין לעבודה בישראל, אשר בעטיים אין מקום להחיל את מנגנון הניכויים שאושר בפסק הדין בעניין גרסגה לגבי עובדים שהם מסתננים, גם לגבי כספי פיקדון של עובדים זרים שנכנסו כדין לישראל: ראשית, משך תקופת השיהוי ביציאה מישראל אשר ממנו נגזר שיעור הניכוי מכספי הפיקדון של עובד שהוא מסתנן (שישה חודשים) קצר יותר ממשך תקופת השיהוי לפי ההסדר החלופי המוצע בהצעת חוק זו לגבי עובד זר (שניים עשר חודשים); שנית, עובד זר שנכנס לישראל כדין לצורך עבודה כדין בישראל, מלכתחילה מידוע על אודות חובותיו וחובותיו כעובד זר בישראל, ומקבל על עצמו את מערכת ההוראות והכללים החלים על עובד זר בישראל, לרבות הסבר על אודות הסדר הפיקדון ומנגנון הניכויים ממנו כתוצאה משהייה שלא

(1) העובד הזר יהיה זכאי לקבל 25% מכספי הפיקדון בתוספת הרווחים שנצברו עליהם, בניכוי דמי ניהול של הקרן או בניכוי עמלות בשל ניהול חשבון הבנק, לפי העניין, ובניכוי מס כדין על הרווחים בשל אותו חלק, עם עזיבתו את ישראל;

דברי הסבר

יהיה זכאי לקבל 25% מסך כל הכספים שנצברו לזכותו בחשבון הפיקדון, בתוספת הרווחים, בניכוי דמי ניהול של הקרן או בניכוי עמלות בשל ניהול חשבון הבנק, לפי העניין, ובניכוי מס כדין על הרווחים בשל 25% מכספי הפיקדון, ובלבד שעזב את ישראל כאמור שלא לצורך יציאה זמנית ממנה (פסקה (1)).

כמו כן, מוצע לקבוע כי את יתרת הכספים שנצברו לזכותו בחשבון הפיקדון (75%), יהיה העובד הזר זכאי לקבל אם עזב את ישראל לא יאחר משנים עשר חודשים מתום התקופה המותרת לשהייתו בישראל, וזאת בתוספת הרווחים ובניכוי הוצאות הרחקה, וכן ניכוי בגין שהייה שלא כדין בישראל בשיעור הולך וגדל שנקבע בתוספת הראשונה וב' כנוסחה המוצע, בהתאם למשך השהייה ביציאה מישראל, ולבסוף ניכוי מס (פסקה (2)). הוראה דומה, בשיעורים שונים שמנוכים מכלל כספי הפיקדון ביחס לתקופות שהיו שונות ועד שישה חודשים, מעוגנת כיום בתקנה 8(א) לתקנות.

לצד זאת, מוצע להסמיך את שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם שר העבודה, לקבוע כי ההסדר האמור יחול גם לעניין עובדים זרים שעזבו את ישראל לאחר תקופה ארוכה יותר של שהייה שלא כדין, שקמו השך כאמור, ושלא תעלה על שמונה עשר חודשים. כאמור לעיל, תקנות כאמור אפשר שייקבעו לעניין כלל העובדים הזרים ואפשר שייקבעו לעניין סוגי עובדים כאמור (פסקה (3)). מאחר ששיעורי הניכוי בשל תקופת שהייה הקבועים בתוספת הראשונה וב' כנוסחה המוצע, מתאימים לתקופה מרבית של שנים עשר חודשים, הרי במקביל להארכת התקופה המרבית של שהייה שלא כדין בתקנות כאמור, יידרש שינוי תוספת האמורה (ראו דברי ההסבר לסעיף 3 להצעת החוק).

נוסף על כך, מוצע לעגן, בסעיף ויא(2ד) לחוק כנוסחו המוצע, את זכותו של העובד הזר לבקש מהממונה, בכתב, בתוך שלוש שנים מתום התקופה המותרת לשהייתו בישראל, להפחית את תקופת השהייה שתיזקף לחובתו. הממונה ייעתר לבקשה כאמור אם שוכנע כי נבצר מהעובד לעזוב את ישראל עד תום התקופה המותרת לשהייה בישראל, או שהעובד לא עזב את ישראל במועד כאמור בתום לב ובשל טעות שלו, או שמתקיימות נסיבות שבשלהן לא יהיה זה צודק לזקף לחובת העובד את תקופת השהייה, כולה או חלקה. בהתאם לכך, אם העובד הזר הרים את נטל השכנוע כאמור, יוכל הממונה להחליט על הפחתת תקופת השהייה שתיזקף לחובתו, ואף על ביטולה (הפחתת כל התקופה). ואולם מוצע לקבוע במפורש כי אין בעצם הגשת בקשה כאמור כדי למנוע את הרחקתו של העובד הזר או

לעניין תום התקופה המותרת לשהיית עובד זר בישראל, יצוין כי באתר האינטרנט של הרשות קיים שירות מקוון, בעברית ובאנגלית, המאפשר לעובד הזר לבדוק בעצמו בכל עת את תוקף רישיון השהייה שלו בישראל, וכי בתקופה זו מפתחת הרשות גם יישומון לטלפון נייד, שיהיה נגיש בשפות נוספות שנפוצות בקרב עובדים זרים שמועסקים כדין בישראל, וגם הוא יאפשר לעובד הזר לערוך בדיקה דומה של תוקף רישיונו, ואף יתריע לפניו כאשר תוקף הרישיון עומד לפוג או שכבר פג.

נוסף על כך, מוצע לעגן בחוק את ההוראה הקבועה כיום (לגבי עובד זר שאינו מסתגל) בתקנה 8(ה) לתקנות, ולפיה יראו מעסיק שהפקיד כספי פיקדון בעבור עובד זר לרבות בעבור עובד כאמור שהוא מסתגל, כמי שעמד בחובת הפקדת הפיקדון, אף אם נוכח כספים מכספי הפיקדון של אותו עובד בשל שהייה שלא כדין בישראל (ראו סעיף ויא(ו)(4) לחוק כנוסחו המוצע). זאת, כדי לתת למעסיק ודאות לגבי מילוי חובתו החוקית לפי פרק ד' לחוק, גם בנסיבות של ניכוי מכספי הפיקדון (שהמעסיק הפקיד בעבורו) בנסיבות שאינן תלויות בו אלא בעובד שלא יצא מישראל במועד.

לצורך ביצוע ההתאמות הנדרשות ליישום התיקון המוצע בהצעת חוק זו במערכת הממוחשבת של הרשות, מוצע לקבוע כי החוק המוצע ייכנס לתוקף לאחר חודש מיום פרסומו, והוא יחול לעניין כספי פיקדון שהבקשה של העובד זר בעניינם, כלומר, הבקשה למשיכתם, הבקשה להפחתת תקופת שהייה, או ההשגה של עובד זר בעניין החלטה בבקשה כאמור הוגשה ביום התחילה או לאחריו, וכן לעניין כספי פיקדון שהבקשה או ההשגה כאמור בעניינם הוגשה לפני יום התחילה, והייתה תלויה ועומדת ערב יום התחילה.

סעיף 1 לפסקה (1)

סעיף ויא(ד) לחוק קובע את זכאותו של עובד זר לקבלת כספי הפיקדון שנצברו לזכותו, בתוספת הרווחים שנצברו עליהם, ובניכוי דמי ניהול של הקרן או בניכוי עמלות בשל ניהול חשבון הבנק, לפי העניין, ובניכוי מס כדין במועד, במקום ובתנאים שקבע שר הפנים, אך זאת רק אם העובד עזב את ישראל, שלא לצורך יציאה זמנית ממנה, עד תום התקופה המותרת לשהייתו בישראל.

בעקבות פסק הדין בעניין צ'באנו, כאמור בחלק הכללי של דברי ההסבר מוצע לעגן בחוק, בסעיף ויא(ד) כנוסחו המוצע, הסדר שיחליף את ההסדר הקבוע כיום בתקנה 8 לתקנות, ולפיו עובד זר יהיה זכאי לכספי הפיקדון שנצברו בעבורו, גם אם הוא יצא מישראל לאחר תום התקופה המותרת לשהייתו בישראל. על פי המוצע, העובד הזר

(2) עובד העובד הזר את ישראל לא יאוחר משנים עשר חודשים מתום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, יהיה זכאי, נוסף על חלק מכספי הפיקדון האמור בפסקה (1), ליתרת כספי הפיקדון בתוספת הרווחים שנצברו עליהם ובניכויים כמפורט להלן:

(א) הוצאות ההרחקה החלות עליו לפי הפרק הרביעי לחוק הכניסה לישראל;

(ב) סכום השווה למכפלת הסכום שנותר לאחר הניכוי לפי פסקת משנה (א) בשיעור הניכוי החל לגבי העובד הזר, המפורט בטור ב' בתוספת הראשונה ו1', בהתאם לתקופה שחלפה מתום התקופה שבה הורשה העובד הזר לשהות בישראל לפי הוראות חוק הכניסה לישראל עד מועד עזיבתו את ישראל (בסעיף זה – תקופת השיהוי), המפורטת בטור א' לתוספת הראשונה ו1';

(ג) מס כדין על הסכום הנותר לאחר הניכוי לפי פסקת משנה (ב), לפי סעיף קטן (ד)(2);

(3) על אף האמור בפסקה (2), שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם השר, רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגי עובדים זרים, כי עובד זר יהיה זכאי ליתרת כספי הפיקדון כאמור בפסקה (2), גם אם עזב את ישראל לאחר יותר מ12 חודשים מתום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, ובלבד שעזב בטרם חלפה תקופה אחרת שקבע שר הפנים כאמור, שלא תעלה על 18 חודשים מתום התקופה שבה הורשה לשהות בישראל לפי הוראות חוק הכניסה לישראל.

(1) (2ד) על אף האמור בסעיף קטן (ד1), מצא הממונה, לפי בקשה של עובד זר, כי נבצר ממנו לעזוב את ישראל עד תום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, כי בתום לב ובשל טעות של העובד הזר הוא לא עזב את ישראל עד תום התקופה האמורה, או כי בנסיבות העניין לא יהיה זה צודק לזקוף לחובתו את תקופת השיהוי, כולה או חלקה, רשאי הממונה להחליט על הפחתת תקופת השיהוי שתיוקף לחובתו לעניין סעיף קטן (ד1)(2)(ב).

ד ב ר י ה ס ב ר

ותינתן בכתב, והיא תתקבל לאחר דיון והכרעה על פי טענות וראיות שהגיש העובד הזר לממונה בכתב. ומוצע להבהיר, כפי שמובהר לגבי בקשה להפחתת תקופת השיהוי, כי אין בהגשת ההשגה כדי למנוע את הרחקתו של העובד הזר או לעכבה.

לפסקה (2)

כדי לתת למעסיק ודאות לגבי מילוי חובתו החוקית לפי פרק ד' לחוק, גם בנסיבות של ניכוי מכספי הפיקדון בנסיבות שאינן תלויות בו אלא בעובד, שלא יצא מישראל במועד ובשל כך בוצע ניכוי מכספי הפיקדון שהמעסיק הפקיד בעבורו, מוצע לקבוע, בפסקה (4) של סעיף ויא(ו) לחוק כנוסחה המוצע, כי מעסיק שהעביר לקרן או לחשבון הבנק, לפי העניין, תשלומים לפי סעיף ויא(ו) לחוק, ייחשב למי שעמד בחובת הפקדת הפיקדון, אף אם בוצע ניכוי מן

לעכבה. את הבקשה להפחתת תקופת השיהוי שתיוקף לחובתו רשאי העובד הזר להגיש בעת הגשת הבקשה לתשלום כספי הפיקדון, או לאחר שהגיש בקשה לתשלום כספי פיקדון וקיבל מהרשות "הוראת תשלום" שבה נקבע ניכוי בשל שיהוי ביציאה מישראל.

הוראה דומה קבועה כיום בתקנה 8(ב) עד (ד) לתקנות, בשינוי התקופה להפעלת סמכות הממונה שעומדת כיום על 18 חודשים (ראו תקנה 8(ב) לתקנות).

בסעיף ויא(3ד) לחוק כנוסחה המוצע, מוצע לעגן את זכותו של עובד זר הרואה את עצמו נפגע מהחלטה לדחות בקשה להפחתת תקופת השיהוי, כולה או חלקה, להגיש השגה בכתב על החלטה לעובד משרד הפנים שהממונה כהגדרתו בסעיף 1 הסמיך לעניין סעיף זה. ההשגה תוגש באמצעות דואר אלקטרוני. החלטה בהשגה תהיה מנומקת

(2) הממונה לא יפעיל את סמכותו לפי פסקה (1) לגבי עובד זה, אם חלפו מעל שלוש שנים מתום התקופה שבה הורשה לשהות בישראל לפי הוראות חוק הכניסה לישראל עד המועד שבו התקבלה בקשתו במשרדי הממונה.

(3) הגשת בקשה של עובד זר לפי פסקה (1) כשלעצמה לא תמנע את הרחקתו מישראל ולא תעכב הרחקה כאמור.

(3ד) (1) עובד זר הרואה את עצמו נפגע מהחלטה לדחות בקשה להפחתת תקופת השיהוי שתיוקף לחובתו לפי סעיף קטן (2ד), כולה או חלקה, רשאי להגיש השגה לעובד משרד הפנים שהממונה כהגדרתו בסעיף 1 הסמיך לעניין סעיף קטן זה; החלטה בהשגה תהיה מנומקת ותינתן בכתב, ויחולו לעניין הגשת ההשגה הוראות סעיף קטן (2ד)(3).

(2) ההשגה תוגש בכתב באמצעות דואר אלקטרוני, לכתובת שתפורסם באתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה.

(3) העובד המוסמך להחליט בהשגה רשאי לדון ולהכריע בה על פי טענות וראיות שיגיש העובד הזר בכתב.”

(2) בסעיף קטן (1), אחרי פסקה (3) יבוא:

” (4) יראו מעסיק שהעביר לקרן או לחשבון הבנק, לפי העניין, תשלומים כאמור בסעיף זה, כמי שעמד בחובתו כאמור בסעיף זה, אף אם נוכח מתשלומים אלה סכומים כאמור בסעיף קטן (1ד) או בסעיף ויא4.”

(3) בסעיף קטן (1) –

(א) בפסקה (2), במקום “משישה חודשים” יבוא “מ12 חודשים”;

(ב) פסקה (א3) – תימחק.

2. בסעיף ויא4 לחוק העיקרי –

(1) בסעיף קטן (א), ברישה, במקום “בסעיף ויא(ד)” יבוא “בסעיף ויא(ד) עד (2ד)”;

ד ב ר י ה ס ב ר

לפי פסקה (א3) בסעיף ויא(ז) לחוק, מוסמך שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת (להלן – הוועדה), לקבוע כלהלן:

” (א3) סוגי מקרים ותנאים שבהתקיימם יהיה עובד זר רשאי לקבל חלק מכספי הפיקדון ביום עזיבתו את ישראל או במועד מאוחר מזה, הכול כפי שיקבע שר הפנים, אף אם עזב את ישראל לאחר תום התקופה שבה הורשה לשהות בה לפי הוראות חוק הכניסה לישראל, ובלבד שעזב כאמור בטרם חלפו שישה חודשים מתום התקופה האמורה; מכספים שעובד זר יקבל לפי הוראות פסקה זו ינוכו הוצאות הרחקה החלות על העובד הזר לפי הוראות הפרק הרביעי לחוק הכניסה לישראל ויועברו לאוצר המדינה.”

מוצע למחוק פסקה זו לנוכח פסק הדין בעניין צ'באנו ועיגון זכאותו של עובד זר לקבלת 25% מכספי הפיקדון שנצברו בעבורו, אם יצא מישראל שלא לצורך יציאה זמנית, בסעיף קטן (1ד) כנוסחו המוצע לעיל.

סעיף 2 בסעיף ויא4 לחוק מעוגנת זכאותו של עובד זר שהוא מסתגן, לכספי פיקדון – זכאות שונה מזו שנקבעה בסעיף ויא(ד) לחוק לגבי עובד זר שנכנס לישראל

הכספים שנצברו בחשבון הפיקדון של העובד הזר או העובד שהוא מסתגן בגין שהייה שלא כדין בישראל. כאמור, הוראה דומה קבועה היום לגבי עובדים זרים בתקנה 8(ה) לתקנות.

לפסקה (3)

סעיף ויא(ז) (2) לחוק מסמיך את שר הפנים, בהסכמת שר האוצר ובאישור הוועדה, לקבוע בתקנות הוראות בדבר השימוש בכספים שלא הוצאו על ידי העובדים הזרים מהקרן או מחשבון הבנק, בתוך תקופה שתיקבע כאמור ושלא תפחת, לגבי כל עובד זר, משישה חודשים מיום תום תקופת אשרת העובד הזר שניתנה לו או לגביו, למטרת רווחתם של עובדים זרים בישראל כפי שיקבע שר הפנים כאמור. לנוכח פסק הדין בעניין צ'באנו, ועיגון המנגנון החלופי לניכוי מכספי הפיקדון כאמור בסעיף ו(1) להצעת החוק, כך שתקופת השיהוי שלא כדין שבהתאם לה מבוזעים הניכויים מתפרשת על פני שנים עשר חודשים (והשר אף מוסמך, כאמור, להאריכה עד שמונה עשר חודשים). מוצע לתקן בהתאם את סעיף קטן (ז) של סעיף ויא לחוק.

(2) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "על החלטת הממונה לפי סעיף קטן זה יחולו הוראות סעיף ויא(ד3)".

3. בסעיף 8א לחוק העיקרי – תיקון סעיף 8א

- (1) בכותרת השוליים, אחרי "התוספת" יבוא "הראשונה וב' והתוספת";
 (2) האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) שר הפנים רשאי, באופן האמור בסעיף קטן (א), לשנות את התוספת הראשונה וב', ובלבד שתקופת השיהוי המרבית שיקבע בטור א' לאותה תוספת לא תעלה על שנים עשר חודשים; ואולם, קבע שר הפנים בתקנות לפי סעיף ויא(ד1)3, כי עובד זר יהיה זכאי ליתרת כספי הפיקדון כאמור בו גם אם עזב את ישראל לאחר תקופת שיהוי העולה על 12 חודשים, כפי שקבע, ישנה בהתאם לכך את התוספת הראשונה וב', באופן האמור בסעיף קטן (א)."

4. אחרי התוספת הראשונה וא' לחוק העיקרי יבוא: הוספת תוספת ראשונה וב' הוספת תוספת ראשונה וב'

"תוספת ראשונה וב'

(סעיף ויא(ד1)2(ב))

טור א' תקופת השיהוי	טור ב' שיעור הניכוי
מעל חודש עד חודשיים	5%
מעל חודשיים עד שלושה חודשים	10%
מעל שלושה חודשים עד ארבעה חודשים	15%
מעל ארבעה חודשים עד חמישה חודשים	20%
מעל חמישה חודשים עד שישה חודשים	30%
מעל שישה חודשים עד שבעה חודשים	40%
מעל שבעה חודשים עד שמונה חודשים	50%
מעל שמונה חודשים עד תשעה חודשים	60%
מעל תשעה חודשים עד עשרה חודשים	70%
מעל עשרה חודשים עד אחד עשר חודשים	80%
מעל אחד עשר חודשים עד שנים עשר חודשים	90%

ד ב ר י ה ס ב ר

לצד זאת, מוצע לאפשר למסתנן להגיש השגה על החלטת ממונה בבקשתו להפחתת תקופת השיהוי שתיזקק לחובתו, לפי סעיף ויא(ד3) המוצע.

סעיפים 8א לחוק מסמיך את שר הפנים, בהסכמת **3 ו-4** שר האוצר, לאחר התייעצות עם שר העבודה ובאישור הוועדה, לשנות בצו את התוספת השנייה לחוק, שבה נקבעו שיעורי הניכוי מכספי פיקדון של מסתנן בגין שיהוי ביציאה מישראל. בסעיף 3 לחוק המוצע, מוצע להסמיך את שר הפנים לשנות, באותו

כדין, וכן מעוגן בו מנגנון הניכויים שחל על מסתנן שעזב את ישראל לאחר תום התקופה לשהייה בישראל החלה לגביה, כהגדרתה בסעיף וי2 לחוק. בהתאם לכך, מוצע לתקן את סעיף וי4 האמור כך שיובהר כי ההסדר בעניין זכאות לכספי פיקדון והניכויים מכספים אלה לפי סעיף ויא(ד1) המוצע לא יחול על מסתנן, וכן לא יחולו עליו הוראות סעיף ויא(ד2) המוצע בעניין בקשה להפחתת תקופת השיהוי שתיזקק לחובתו.

תחילתו של חוק זה חודש מיום פרסומו והוא יחול לעניין כספי פיקדון שהבקשה של עובד זר למשיכתם, הבקשה של עובד זר להפחתת תקופת השיהוי שתיזקף לחובתו בקשר אליהם, או השגה של עובד זר בעניין החלטה בבקשה כאמור, הוגשה ביום התחילה או לאחריו, או שהוגשה לפני יום התחילה וערב יום התחילה טרם ניתנה בה החלטה.

ד ב ר י ה ס ב ר

בתוספת ראשונה ו' ייקבעו שיעורי הניכוי מן הסכום המהווה 75% מכספי הפיקדון, שהעובד הזר יהיה זכאי לקבל אם עזב את ישראל לא יאחר משנים עשר חודשים מתום התקופה המותרת לשהייה בישראל, כאשר שיעור הניכוי גדל בהתאם להתארכות משך השיהוי ביציאתו של העובד הזר מישראל, כמפורט בטור א' שבתוספת הראשונה ו'.

סעיף 5 לצורך ביצוע ההתאמות הנדרשות ליישום החוק המוצע במערכת הממוחשבת של הרשות, מוצע לקבוע כי הוא ייכנס לתוקף חודש לאחר יום פרסומו. על פי המוצע, החוק יחול לעניין כספי פיקדון שהבקשה של עובד זר למשיכתם או להפחתת תקופת השיהוי שתיזקף לחובתו בקשר אליהם, או שהשגה של עובד זר בעניין החלטה בבקשה כאמור, הוגשה ביום התחילה או לאחריו, וכן יחול לעניין בקשה או השגה כאמור שהוגשה לפני יום התחילה והחלטת הרשות בה ניתנה ביום התחילה או לאחריו.

אופן, את התוספת הראשונה ו' כנוסחה המוצע בסעיף 4 לחוק המוצע (להלן – תוספת ראשונה ו'), ובה קבועים שיעורי הניכוי מכספי הפיקדון בגין שיהוי ביציאה מישראל לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חודשים. שר הפנים יוכל לשנות כאמור את התוספת הראשונה ו', בתנאי שתקופת השיהוי המרבית שתיקבע בטור א' לאותה תוספת לא תעלה על שנים עשר חודשים. ואולם, אם יקבע שר הפנים בתקנות לפי סעיף ו'א(ד1)3) כנוסחו המוצע בסעיף ו'1) להצעת החוק, כי עובד זר יהיה זכאי ליתרה בשיעור 75% מכספי הפיקדון גם אם עזב את ישראל לאחר תקופת שיהוי העולה על 12 חודשים ואינה עולה על 18 חודשים, ישנה שר הפנים בהתאם לכך את התוספת הראשונה ו', גם זאת בהסכמת שר האוצר, לאחר התייעצות עם שר העבודה ובאישור הוועדה.

